

SOCIETATEA "ASTRA" - CONTRIBUȚIA EI PENTRU ETNOGRAFIE ȘI FOLCLORUL ROMÂNESC

MARIA NĂSTASE

Asociația transilvană pentru literatura și cultura poporului român cunoscută sub numele de "ASTRA" este cea mai veche și cea mai importantă instituție culturală a românilor ardeleni. Se înființează în 1861 din inițiativa Mitropolitilor români și a câtorva personalități de seamă dintre care George Barițiu și Timotei Cipariu.

Constituirea asociației era "o iluminare de orizonturi și un început de înseminare după un lung trecut de întunecare și doliu". "Maica noastră – spunea atunci Șaguna, - "de acum înainte se îmbracă în haine de sărbătoare"..."¹

Conducerea de atunci (martie 1861) a ASTREI cuprindea personalități ca: Mitropolitul Andrei Șaguna, președinte, Timotei Cipariu, vice-președinte și George Barițiu ca prim secretar. La prima adunare generală ținută la Brașov în anul 1862 președintele Andrei Șaguna propune un vast program pe lângă activități literare și culturale, dar și implicarea în viața țăranilor pentru a-i sprijini în cultivarea plantelor, amenajarea grădinilor precum și păstrarea și transmiterea datinilor strămoșești.

Îmbrățișarea cauzei țărănești și multe nevoi gospodărești sunt motivul pentru care structura asociației suferă modificări. Reforma administrativă începută în 1868 din inițiativa lui Iacob Bologa se definitivează în 1871 printr-un regulament privind organizarea și activitatea Despărțămintelor prin care se urmărea să intre "în mai deaproape atingere cu poporul"², astfel fiind planificate colecții de scrieri literare, modele de mașini agricole, școli de pomicultură, etc.

Asociația și-a găsit, astfel, menirea durabilă în munca de ridicarea a românilor de la sate. George Barițiu în prima adunare generală de la Brașov preconiza ca program: - "Starea agriculturii la România transilvăneni, horticultura, pomicultura, cultura pădurilor, cultura viermilor de mătase, stupăritul, îmbunătățirea soiurilor de vite cornute, preocupări față de port, alimentație, eugenie, școli poporale, etc."

¹ Eugen Hulea, *ASTRA – istoric, organizare, activitate, statute și regulamente Sibiu*, 1944 (Biblioteca Astra nr. 32)

² V. Curticăpeanu, *Întemeietorul societății ASTRA și rolul ei în cultura poporului român (1861)*, în *Studii XIV* 1961, nr. 6

Datorită acestei lărgiri de program asociația devine o instituție reprezentativă prin care își găsește loc toate problemele de ordin național, cultural, social și economic, dar nu numai teoretic, ci și prin intervenții practice pe teren. Asociația își va face loc, astfel, în sate unde își găsește o înțelegere și acceptare deplină.

Broșurile Astrei, școlile de analfabeti, asociațiile gospodărești și conferințele fac o imensă operă de desfășurare.

Şezătorile și festivalurile oferă posibilități de cunoaștere a frumuseștilor noastre culturale și artistice constituind un mijloc de a pune în mișcare tineretul satelor, de a-l antrena în preocupări alese în timpul liber.

Adunările generale, de asemenea constituau manifestări impunătoare de mândrie națională și încredere sporită în viitor. Cu siguranță că George Barițiu care își petrecuse copilăria la țară cunoscuse foarte bine viața tradițională. El declară cu mândrie locală “încât știu cele mai frumoase jocuri curat românești sănătate numai în Ardeal”. O altă ocazie, referindu-se în articolul “noi români” la jocul călușarilor avea să scrie: “Jocul lor este o adevărată petrecere de vreme eroicească și aduce aminte unui istoric de răpirea fetelor sabine. Ajutați de lungile bețe, care le au în mână, junii se arată cu sărituri puternice, în îmbrăcămintea ce și de altminterea aduce înainte aceea vreme”. În același articol Barițiu relevă firea ospitalieră a românilor amintind de un vechi obicei de a pune apă proaspătă “pe dinaintea caselor“ pentru călătorii ce trec prin sat.³

Nicolae Iorga remarcă în 1905: “Asociația s-a născut din curentul neîntrerupt spre lumină, care a însoțit de 150 de ani pe Românii din Ardeal și țările ungurești, din iubirea adevărată către popor...“

Pe lângă acțiunile de promovare a culturii tradiționale românești “Iubirea de limbă și alipirea de datinile străbune totdeauna au înflorit în poporul român precum la nici un popor de pe față pământului“ – spunea Ion Micu Moldovan. Iar George Barițiu încurajează culegerea folclorului românesc, zicând căci “trebuie să deschinzi în mijlocul lor ca să înveți chiar de la ei întâi limba, ... apoi datinile, proverbele, adică urmele istorice despre originea și trecutul dânsului“⁴ el solicită prin nenumărate apeluri la culegerea folclorului românesc și insistă “să cercetăm exact ce este curat, original“. Aceste creații populare denumindu-le “mărgăritare neprețuite, care sunt proprii oamenilor noștri – pe care mai rar le poți afla la alte popoare, în aşa de mare măsură ca la noi.⁵

Timotei Cipariu făcea aprecieri de pe poziția omului de știință privind literatura noastră populară⁶, având viziunea clară a necesității culegerii folclorului românesc din toate regiunile țării: “Si intru această privință chiar și națiunea noastră mult a câștigat în

³ Anca Goțea, *Receptarea folclorului în Foaia pentru minte, inimă și literatură extras Apulum*, XXV Alba Iulia 1988

⁴ George Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, Sibiu 1891

⁵ George Barițiu, *Adunarea Despărțământului XII al Astrei în Illeanda Mare*, 30 august 1888

⁶ Timotei Cipariu, *Analekte literare*, Blaj 1858; *Istoria literaturii românești*, Biblioteca Academiei filiala Cluj

ochii Europei prin culegerea și publicarea multor poezii populare. Dorul tuturor nu mai este că aceste publicări să se facă continue și mai încolo din toate părțile româniei”⁷.

Însuși Barițiu va încerca să compună cu prilejul unor manifestări ocazionale versuri în manieră populară (“Murăș, Murăș, apă lină / Prea de mulți streini ești plină...”)⁸. “Foaia“ de la Brașov va face asemenea loc unor creații asemănătoare, căci în pofida apelurilor redactorului ei, revista a publicat puțin material folcloric autentic.

“Veacuri de-a rândul femeile simple și fără învățătură au fost sentinelă a tot ce avem noi mai scump azi. Cu sfîntenie ele au păstrat limba, portul și datinile moștenite de la moși strămoși și cu pietatea cuvenită le sădeau mai departe în inima copilașilor lor“ – spunea foarte frumos Maria Cioban în lucrarea “Țărancele noastre”⁹. Se continuă spunând că “Primele raze de soare întâlneau pe țăranca română cu furca în brâu, din care fire subțiri de lână răsucea, iar ajungând la câmp secera sau aduna fân, cântând cele mai frumoase doine, căci femeia română născută este cu poezia în inima ei“.

Prin înființarea revistei “Transilvania“, hotărâtă în cadrul Adunării generale din 1868 ținută la Cluj, folclorul autentic românesc își găsește un loc de cinste. De asemenea, cărțile ieșite din “Biblioteca Poporală“ pe care ASTRA o edita pentru țărănimile în zeci de mii de exemplare valorifică zestrea spirituală a poporului român. Aici se publică obiceiuri, balade, povești, doine, strigături, legende, etc. Toate creațiile adunate vorbesc despre bogăția folclorului și problematica diversă abordată. Românul își cântă lucrurile și necazurile vieții sale. El cântă la plug, la sapă, la coasă, la culesul câmpiei, la secerat, când aduce cununa de grâu la culesul porumbului, al viei, la storsul vinului...

ASTRA în urma Adunării generale din 1903 îndeamnă la acțiuni comune cu “Asociația pentru cultura poporului român din Maramureș (înființată la Sighet în 5 februarie 1861) spunând că ASTRA a “găsit în Maramureș un popor încălzit de focul sacru al idealurilor noastre naționale, dormic de progres și cultură“. Se menționează că Maramureșul a dat pe lângă doine, balade, colinde, strigături, descântece și străvechi obiceiuri ca Sâmbra oilor și Tânjeaua. Aici, arta lemnului își are tradiții, porțile maramureșene, monumentele maiestuoase precum și făurirea unor delicate biserici de lemn, arătă un înalt simț artistic al localnicilor. Aici – unde doina, numită “hore“ se cântă în formele ei arhaice, precum și vechi atestări de folclor românesc cum este melodia despre fata de român care și-a pierdut oile și caprele și le caută plângând prin munte¹⁰.

Un rol important în promovarea folclorului maramureșean îl are “Gutinul“ (1869), cel dintâi ziar de presă românească din nordul Ardealului. El beneficiază de colaborarea unor folcloriști de seamă ca Ion Pop Reteganul și Petre Dulfu. Folclorul din Maramureș este valorificat și de către revista “Familia“ sub îndrumarea lui Tit

⁷ I. Mușlea, *Timotei Cipariu și literatura populară*, în *Cercetări etnografice și de folclor*, vol. 1, Ed.. Minerva, București 1871

⁸ *Foaie pentru minte*, L, 1838, nr. 18, p. 137. Este vorba de “Înstrăinății”, poezie scrisă cu prilejul unor reprezentări de diletanți la Blaj și la Brașov.

⁹ Maria Cioban, *Țărancele noastre*, Transilvania, Sibiu 1898

¹⁰ Ion Bârlea, *Literatura populară din Maramureș*, București 1968

Bud, care v-a întocmi colecția "Doine și hore poporale din Maramureș". Ion Bârlea publică "Literatura populară din Maramureș" la "Casa Școalelor", lucrarea în două volume care aduce o contribuție de seamă la cunoașterea folclorului maramureșan, valorificat muzical de Tiberiu Brediceanu care compune poemul muzical-etnografic "Banatul, Ardealul, Crișana și Maramureșul".¹¹ Acest poem este prezentat în 1924, la București cu participarea largă a unor maramureșeni, a profesorului Ion Bârlea și Tiberiu Brediceanu, fiind asistați de un larg public.

Urmărind activitatea și realizările ASTREI se constată o preocupare pentru organizarea unor expoziții care să pună în valoare bogăția de materiale adunate ce reprezentau "ramuri de ocupații practice și creații spirituale ale neamului nostru" – cum spunea George Barițiu, și înființarea unui muzeu pe care el nu a avut fericirea să-l vadă ridicat.

Prima expoziție a ASTREI a avut loc la Brașov cu prilejul Adunării generale din 1962. În 1881 se propune deschiderea unei noi expoziții dar îi este interzisă deschiderea de către guvern care spune că prin statut nu ar fi îndreptățită la o astfel de activitate. Totuși un grup de inimoși particulari sibieni au hotărât ca aceasta să fie deschisă, având un predominant caracter agricol și de industrie casnică. Sunt expuse 600 de obiecte între expozații se află prezența simbolică a Școlii de fete de la "Azilul Elena Doamna" din București, cărora li se acordă singura medalie de aur care fusese bătută pentru premiu.

Anul 1905 este anul când ASTRA are o clădire proprie pentru muzeu, suma de bani necesară fiind obținută din venitul unei loterii, din răscumpărări și donații făcute de membrii fondatori¹². Expoziția se organizează pe secții, reprezentând toate ramurile de ocupații practice și creații spirituale ale neamului din Ardeal. Au fost 1327 de expozații cu peste 9000 de obiecte, fiind vizitată de 6554 persoane. Colecțiile muzeului se îmbogătesc în urma acestei expoziții cu 603 obiecte ornate valorând aproximativ 25.000 coroane.¹³

"Muzeul istoric și etnografic" cu cele peste 4000 de obiecte ale sale reprezenta un patrimoniu cultural unic în istoria poporului român din Transilvania. Odată cu ridicarea muzeului s-a hotărât și organizarea unei biblioteci care, avea încă din 1862 un fond de 103 volume și 241 de broșuri. După 20 de ani fondul de carte crește la 4645 volume, 3331 broșuri și un depozit de cărți pentru vânzare. Membrii ASTREI îndemnau la colecționarea tuturor comorilor de istorie și artă românească și oprirea distrugerii sau vinderii clandestine a acestora.

În concluzie, George Barițiu militează pentru valorificarea folclorului transilvănean, ca parte integrantă a patrimoniului românesc ca secretar I al "Asociației" și ca redactor al revistei Transilvania. Si urmășii lui știu să militeze pentru a păstra acest rol al ASTREI de valorificare și păstrare a tot ce este valoros în folclorul românesc, făcând din aceasta cea mai importantă societate culturală a românilor.

¹¹ Tiberiu Brediceanu, *170 melodii populare din Maramureș*

¹² Eugen Hulea, *ASTRA*, Sibiu 1944

¹³ Eugen Hulea, *ASTRA*, Sibiu 1944

ASTRA SOCIETY – ITS CONTRIBUTION TO THE ROMANIAN ETHNOGRAPHY AND FOLKLORE (SUMMARY)

The Transylvanian association for the Romanian people's literature and culture, named ASTRA for short, is founded by some great personalities as the metropolitan Andrei Saguna, Timotei Cipariu, George Baritiu, and others. Its aim was to spread the culture among the Romanian people by publishing books, setting up popular libraries and museums, granting scholarships and awarding prizes, for pupils and students as well as the research and promotion of the Romanian ethnography and folklore.

From the very beginning George Baritiu said that “we must research exactly what is clear and original”, taking into account these “valuable pearls”, referring to the popular creation that “can be rarely found at other peoples”.

An important role in conveying the language, garb and tradition play the popular Romanian woman peasants, who try to implant in their children's souls the preserved heritage from their ancestors.

The books edited by the “Popular library” in thousands of copies promote the spiritual dowry in villages, rural schools, and libraries. They include customs, ballads, stories, doinas, witty couplets, legends, etc., that show the spiritual wealth of the Romanian folklore.

Since 1903 they suggested the enlargement of ASTRA's activity to the north part of the country, respectively, in Maramures County, because they said that Astra “had found in Maramures County a people heated in the sacred fire of our, national ideals, eager of progress and culture.”

They promote the works of some great folk writers as Ion Pop Reteagănu and Petre Dulfu, as well as those of Tiberiu Brerdiceanu's musical folk ones.

From the very beginning ASTRA is going to organize exhibitions concerning things gathered in collections describing, “branches of useful occupations and spiritual creations of our nation” – as George Baritiu said.

The achievement of the first Ethnographic and Historical Museum takes place, in 1905, in an own building acquired with efforts. At the same time they organized the library, too, that owned an important book fund.

ASTRA's members guide everybody to collect and preserve the treasure of the Romanian history and art, preventing, from destroying or selling it.

Costum premiat cu premiul I
cu ocasiunea adunării generale a Asociației din 1900